

22. olimpiāde Latvijas un pasaules vēsturē. II posms

2016. gada 14. janvārī

1. uzdevums.

(7 punkti)

Sakārto notikumus hronoloģiskā secībā!

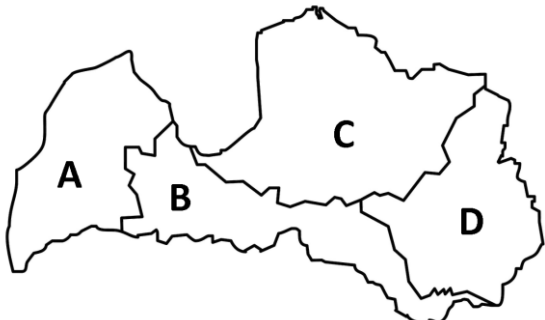
- A Pirmā Pasaules kara sākums
- B Dzimtbūšanas atcelšana Krievijā
- C Pirmie vispārējie latviešu dziesmu svētki
- D 1905. gada revolūcija
- E LSDSP dibināšana
- F Latvijas Republikas dibināšana
- G Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana
- H Februāra revolūcija

--	--	--	--	--	--	--	--

2. uzdevums. **Atpazīsti Latvijas vēsturiskos novadus!**

(15 punkti)

2.1 Pie katra burta tabulā pieraksti atbilstošā vēsturiskā novada nosaukumu!

	A	
	B	
	C	
	D	

2.2 Pie katras pazīmes pieraksti burtu, kas kartē apzīmē atbilstošo vēsturisko novadu!

Vienai pazīmei var atbilst vairāki novadi!

Pazīme	Novads
Latīņu drukas aizliegums 1864.-1904. gadā.	
Pirmo četru Latvijas Valsts prezidentu dzimšanas vieta.	
Pirmo Latviešu dziesmu svētku norises vieta.	
Visvēlāk atcelta dzimtbūšana.	
Līdz 1918. gadam – daļa no Vitebskas guberņas.	
Tradicionāls ēdiens – sklandrausis.	
Atradās viena no lielākajām vācu kolonijām – Iršu kolonija jeb <i>Hirschenhof</i>	
Te 1920. gadā tika parakstīts "Līgums par kopēju rīcību pret Padomju Krieviju līdz pat bruņotas cīņas atsākšanai saskaņā ar Lielbritānijas un Francijas norādījumiem"	
Raksturīga "šņoru sistēma"	
Te 1919. gadā tika parakstīts pamiers, kurš noteica, ka vācu karaspēkam jāatkāpjas aiz Rīgas un tiem vācu karavīriem, kas nav Latvijas pavalstnieki, jāatstāj Latvijas teritorija.	
Daļa no tās neietilpa LSPR sastāvā (1919. gads)	

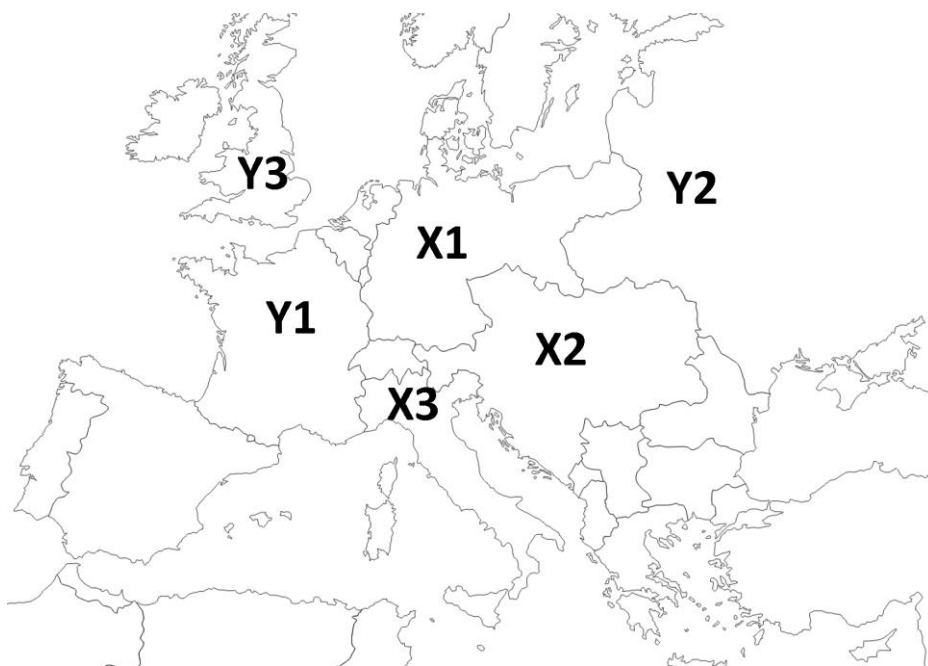
Šifra numurs _____

3. uzdevums.

(10 punkti)

Atpazīsti vēsturisko situāciju!

Izpēti Eiropas karti un atbildi uz jautājumiem!

Kādu militāro bloku apzīmē X?

Kādu militāro bloku apzīmē Y?

Kuru valsti apzīmē X1?

Kuru valsti apzīmē X2?

Kuru valsti apzīmē X3?

Kuru valsti apzīmē Y1?

Kuru valsti apzīmē Y2?

Kuru valsti apzīmē Y3?

Līdz kuram gadam šāda situācija Eiropā pastāvēja?

Kādas pārmaiņas šo situāciju mainīja?

---

4. uzdevums. **Izpratne**

(12 punkti)

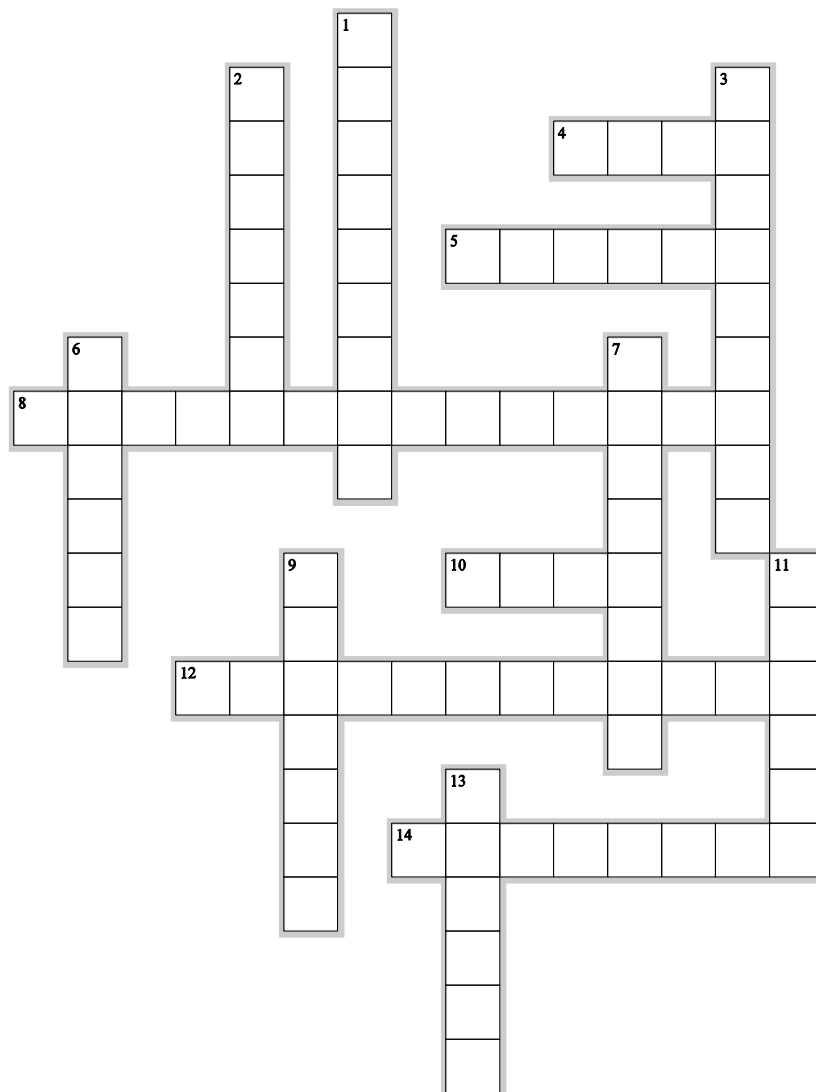
Ieraksti tekstā trūkstošos jēdzienus, datumus un nosaukumus!

____. gadā sākās Pirmais pasaules karš. Krievija karoja _____ pusē, taču cieta smagus zaudējumus. Plašas Krievijas teritorijas, tajā skaitā pusi Latvijas, okupēja _____ karaspēks. Lai aizstāvētu Rīgu, Krievijas varas iestādes piekrita _____ izveidošanai. 1917. gada februārī Pēterburgā notika _____. Tika gāzts _____ un izveidota Pagaidu valdība. Pagaidu valdību 1917. gada _____ gāza komunisti un pārņēma varu valstī. Komunisti noslēdza _____ miera līgumu, ar kuru Latviju faktiski atdeva _____. Par varu Latvijā cīnījās trīs spēki: _____, nacionālie spēki un _____. Visi centās izveidot savas valdības. Pēc Brīvības cīņām uzvaru guva nacionālie spēki, kuri Latvijas neatkarību bija proklamējuši _____.

5. uzdevums.

(14 punkti)

Atrisini krustvārdu mīklu!

Horizontāli

4. Pirmo vispārējo latviešu dziesmu svētku norises vieta.
5. Rakstnieks, jurists, politiķis, padomju Latvijas valdības vadītājs 1919.gadā.
8. Marksisma kustības pārstāvji Latvijā.
10. Brīvības pieminekļa un Rīgas brāļu kapu memoriālā ansambļa autors.
12. Latviešu nacionālās kustības pārstāvji 19. gadsimta otrajā pusē.
14. Pirmais akadēmiski izglītotais latviešu arhitekts.

Vertikāli

1. Viens no jaunlatviešu kustības aizsācējiem, Ainažu jūrskolas dibinātājs.
2. Eposa „Lāčplēsis” autors.
3. Senators, kurš 1882.-1883.gadā veica revīziju Latvijas teritorijā.
6. Viens no ievērojamiem jaunlatviešiem, „Latvju Dainu” sastādītājs.
7. Filozofs un apgaismotājs, grāmatas „Latvieši” autors.
9. Jaunlatvietis, kurš tiek uzskatīts par latviešu *teātra tēvu*.
11. Viens no latviešu ievērojamākajiem dzejniekiem, laikraksta "Dienas Lapa" redaktors.
13. Latvijas Republikas pirmais prezidents.

Šifra numurs _____

6. uzdevums.

Izlasi avotu tekstu un atbildi uz jautājumiem!

Avots A **K. Ulmaņa un J. Baloža uzsaukums par valsts apvērsumu**

Pilsoņi! Apzinādamies savu atbildību tautas un vēstures priekšā, valdība atzinusi, par nepieciešamu izsludināt izņēmuma stāvokli visā valstī un spert ārkārtējus soļus valsts iekšējās kārtības sargāšanai. [...] Politisko partiju nemitīgās ķildas un visāda veida patvaļības laupīja tautai ne tikai uzticību pret saviem vēlētiem pārstāvjiem, bet pat ticību grūtību pārvarēšanai. Plašos slāņos iestājās bīstama vienaldzība pret valsts likteņiem, radās nedrošības sajūta par nākotni. [...]

Mūsu rīcība nav vērsta pret Latvijas demokrātiju viņa grib panākt, lai partiju cīņas nenomāktu tautas veselīgo garu un tautas gribu. Valdība vēlas iespējami drīz radīt apstākļus, kas radīs Latviju, kurā apvienosies krietnam un godīgam darbam visi tautas slāņi un visi zemes novadi stingras bezpartejiskas valdības vadībā.

Ministru prezidents K. Ulmanis
Kara ministrs J. Balodis
Rīgā, 1934. g. 16. maijā.

Avots B **Rīkojums par kara stāvokļa izsludināšanu Latvijā**

Publicēts laikrakstā *Valdības Vēstnesis* 1934. gada 16. maijā.

Ievērojot to, ka valstī draud izcelties iekšējie nemieri, kuri apdraud valsts iedzīvotāju drošību, ar šo tiek izsludināts kara stāvoklis visā Latvijā uz 6 mēnešiem.

Kara stāvoklis stājas spēkā Rīgā šī gada 15. maijā plkst. 23, pārējās Latvijas daļās 16. maijā plkst. 1 rītā. Visiem iedzīvotājiem, kara, administrācijas un pašvaldības iestādēm bez ierunām jāizpilda visi pienākumi, kādus viņiem uzliek noteikumi par kara stāvokli no 11. februāra 1919. g. ar 1921. g. papildinājumiem.

Rīgā, 1934. g. 15. maijā.
Ministru prezidents K. Ulmanis
Kara ministrs J. Balodis

Avots C **Rīkojums par politisko partiju darbības apturēšanu**

Publicēts laikrakstā *Valdības Vēstnesis* 1934. gada 16. maijā.

Pamatojoties uz noteikumu par karastāvokli 17. pantu, ar šo nosaku:

- 1) politisko partiju darbība līdz turpmākam rīkojumam apturēta;
- 2) visas publiskās sapulces noliegtas;
- 3) visi gājieni noliegti;
- 4) biedrību un to savienību sapulces un gājieni var notikt tikai ar prefekta vai apriņķa priekšnieka iepriekšēju atļauju katrā atsevišķā gadījumā;
- 5) dažāda veida publiskus izrīkojumus un izpriecas var sarīkot tikai ar prefekta vai apriņķa priekšnieka iepriekšēju atļauju un
- 6) pilsētu domes sēdes līdz turpmākam noliegtas.

Par šo noteikumu pārkāpšanu draud atbildība saskaņā ar noteikumiem par karastāvokli.

Rīkojums stājas spēkā ar izsludināšanas dienu.

Rīgā, 1934. g. 15. maijā.
Iekšlietu ministrs A. Gulbis.

Avots D **Rīkojums par iepriekšējās cenzūras ieviešanu periodiskiem izdevumiem**

Publicēts laikrakstā *Valdības Vēstnesis* 1934. gada 16. maijā.

Pamatojoties uz noteikumu par karastāvokli 17. pantu, ievēdu iepriekšējo cenzūru visiem periodiskiem izdevumiem.

Periodisko izdevumu novilkumi pirms to iespiešanas jānodod iepriekšējai cenzūrai: Rīgā – Iekšlietu ministrijas preses un biedrību nodaļai; citās vietās augstākam policijas priekšniekam.

Par šī rīkojuma neievērošanu vainīgos sauks pie atbildības uz karastāvokļa noteikumu pamata. Rīkojums stājas spēkā ar izsludināšanas dienu.

Rīgā, 1934. g. 15. maijā.
Iekšlietu ministrs A. Gulbis.

Avots E **Fragments no Eduarda Orehova dienasgrāmatas**

Rakstīts Liepājas koncentrācijas nometnē 1934. gada 8. jūnijā.

Kad pastaigāšanās laikā no vairāku māju korpusiem saplūst uz laukumiem internētie, tad ir viens cilvēku mudžeklis. Kādu cilvēku te nav! Sākot ar zinātniekiem, profesoriem, beidzot ar arāju, strādnieku. Nav pasaulē tādas profesijas, aroda, kura pārstāvis nebūtu te, tā pie sarunas pulkvedis teicis vecajam Deķena tēvam. Jā, piekritis tas, visas nozares, arodi ir reprezentēti te, tikai divu nozaru pārstāvju trūkst šajā nometnē, un tās būtu: korumpanti un valsts apzadzēji.

Tāpat kā mums arī šodien pienākušiem politiešlodzītiem pulkvedis Stulpiņš uzdod dažādus jautājumus par nodarbošanos, dienestu armijā un parasti saka: vai tevi mācīja armijā staigāt pakaļ sarkanām lupatām? Vai ko tev rotas jeb pulka komandieris mācīja armijā? Šodien viens latgalietis atbildējis: armijā pulka k-rs teicis, ka karavīram līdz pēdējai asins lasei jāaizstāv demokrātiska Latvija. Stulpiņš palicis atbildi parādā.

Avots F **Fragments no mācību grāmatas „Latvijas vēsture pamatskolai”**

Izdota 1937. gadā.

Izpildidams 1934. pavasarī ministru prezidenta amatu, K. Ulmanis, kopā ar Latvijas kara spēku virspavēlnieku brīvības cīņu laikā – ģenerāli J. Balodi (kas izpildīja kara ministra amatu), apņēmas spert valsts glābšanas un atjaunošanas labā ārkārtējus soļus. Naktī no 15. uz 16. maiju 1934. gadā viņi izsludināja visā valstī kara stāvokli un pārtrauca visu politisko partiju, kā arī saeimas darbību. Lai aizkavētu nemieru izcelšanos, arestēja dažu grupu vadoņus un vairākus socialdemokrātu partijas locekļus. Pāris dienas vēlāk K. Ulmanis nodibināja jaunu ministru kabinetu, kas, līdz jaunas satversmes izstrādāšanai, uzņēmas arī saeimas pienākumus, starp citu – likumdošanas darbus.

Kad par visām šīm pārmaiņām dabūja zināt iedzīvotāji, visus pārņēma neapraktāms prieks un sajūsma. Tauta jutās it kā no kāda smaga sloga atbrīvota. No visām pusēm prezidents K. Ulmanis, kara ministrs ģenerālis J. Balodis un citi valdības locekļi saņēma neskaitāmus apsveikumus, novēlējumus un uzticības apliecinājumus. Un kad tā paša gada vasarā un rudenī K. Ulmanis apmeklēja dažādus Latvijas novadus, tauta sagaidīja viņu visur kā savu atbrīvotāju ar neliekuļotu sajūsma un gavilēm.

Avots G **Fragments no grāmatas „Latvijas PSR vēsture”**

Izdota 1986. gadā

Savu terora politiku fašistiskā kliķe apvienoja ar uzbāzīgu sociālu un nacionālu demagoģiju. Šim nolūkam tā savās interesēs centās izmantot sīkburžuāzisko masu neapmierinātību, kas bija sevišķi pieaugusi krīzes gados. Ar demagoģiskiem solījumiem „atbrīvot Latviju no partiju jūga”, „atgriezt latviešu tautai vienotību jaunam saimnieciskam uzplaukumam” fašistiskie barveži gribēja dabūt savā pusē zemniecības masas, pilsētu sīkburžuāziju un kā arī mazāk apzinīgo proletariāta daļu.

Koķetēdami ar strādnieku šķiru, Ulmanis un viņa kliķes vīri labprāt spriedelēja par to, ka „darbs valstī ir vislielākā bagātība”, taču „vadoņa” iemīļotais aforisms „darba vīri strādā – nerunā” nepārprotami liecināja, ka „atjaunotajā” Latvijā fašisti strādniekiem paredzējuši ne vairāk kā klusējošu robotu lomu.

Avots H **Fragments no Viestura Avota grāmatas „Ulmanlaiki: Lēģendas un fakti”**

Izdota 2004. gadā.

Neapšaubāmi apvērsums bija antikonstitucionāls. Tas Latvijā likvidēja demokrātiju. Valstī izsludināja karastāvokli. Formāli tas pastāvēja līdz 1938. gadam, bet reāli līdz pat valsts okupācijai. Apturēja Saeimas darbību, aizliedza visas politiskās partijas, izformēja pašvaldības, slēdza arodbiedrības un daudzas biedrības un apvienības. Liepājas koncentrācijas nometnē internēja daudzus Saeimas deputātus, sociāldemokrātus un citus politiskos darbiniekus. Politisku motīvu dēļ daudzus ierēdņus, skolotājus, pašvaldību darbiniekus atlaida no darba vai pat arestēja. Netika atļautas pat iluzoras un dekoratīvas demokrātijas iezīmes, kādas bija, piemēram, Igaunijā, Lietuvā, Polijā. Ulmanis kļuva par diktatoru.

Avots I **Fragments no žurnālista Egīla Zirņa raksta „Kārlis Ulmanis: nācijas glābējs vai noziedznieks?”** Publicēts 2014. gada 9. maijā laikrakstā “Sestdiena”.

Par apvērsuma cēloņiem īstas skaidrības nav vēl šodien, bet apvērsuma iemesls ir viens — Ulmaņa pārliecība un uzskati par valsts attīstību, jo tikai viņš Latvijā bija spējīgs veikt valsts apvērsumu. Gribētāju, protams, bija vairāk, bet tie bija margināli, pārkoņkrustiešus ieskaitot, kas apzinājās savu mazspēju un gatavojās vēlēšanām. Varbūt kāds armijas aprindās sapņoja par apvērsumu, savukārt komunisti neatkarīgu Latviju neatzina principā. Tomēr reālas iespējas veikt apvērsumu bija tikai Ulmanim.

Pēc 15. maija sekmīgās norises var šķist, ka apvērsums ir vienkārša lieta, taču patiesībā tā tas nebūt nav. Nepieciešama gan apvērsuma rīkotāja politiska autoritāte, gan pārliecība, gan iemaņas. Apvērsums izdevās tik veiksmīgi tāpēc, ka tas bija ļoti labi sagatavots, un arī tāpēc, ka apvērsuma veicēji nebija kādas maz zināmas radikālas personas, bet ļoti populārs politiķis, kurš jau ieņēma valdības vadītāja amatu un apvērsumu veica ar formāli deklarētu mērķi aizstāvēt Satversmi un novērst satricinājumus, skaidro vēsturnieks, Latvijas Universitātes profesors Ilgvars Butulis. Vēl jāpiezīmē, ka vienkārša cilvēka ikdienu 15. maija apvērsums skāra ļoti maz, un partiju kašķi viņu bija nogurdinājuši ne mazāk, kā tie gurdina vēlēšanu atjaunotajā Latvijā.

ATBILDI UZ JAUTĀJUMIEM PAR AVOTIEM!

(20 punkti)

6.1. Ar kādu Latvijas vēstures notikumu saistīti avoti? (visi avoti)

6.2. Kuri no piedāvātajiem avotiem uzskatāmi par vēstures pirmavotiem, kuri – par literatūru? (avoti A – I)

Vēstures pirmavoti	Literatūra

6.3 Kuras demokrātijas iezīmes ierobežoja noteikumi valdības rīkojumos?

Nosauc vismaz trīs demokrātijas ierobežojumus, kas minēti avotos! (avoti B, C, D)

6.4. Apvērsuma vērtējumi avotos atšķiras. Sagrupē avotus pēc to autoru attieksmes pret apvērsumu! (avoti E – I)

Pozitīva attieksme	Neitrāla attieksme	Negatīva attieksme

6.5. Kādi argumenti ļauj apvērsumu vērtēt pozitīvi?

Mini vismaz 3 piemērus! Vari minēt arī tādus argumentus, kas nav minēti šajos avotos.

6.6. Kādi argumenti ļauj apvērsumu vērtēt negatīvi?

Mini vismaz 3 piemērus! Vari minēt arī tādus argumentus, kas nav minēti šajos avotos.

Šifra numurs _____

Lined writing area consisting of multiple horizontal lines for text entry.